

Vasárnapi Ujság Örneğinde Macar Basınında I. Dünya Savaşı'nın İlk Yansımaları ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi

Yasemin ALTAYLI*

Özet

Milyonlarca insanın ölümüne, sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda büyük bir yıkıma neden olan I. Dünya Savaşı sırasında pek çok gazete ve mecmua faaliyet göstermekteydi. Savaşa taraf olan ülkelerdeki bu tür yayın organlarının tamamen yansız ve tarafsız olduğu söylenemese, hatta zamanla bunların bir propaganda aracı olarak kullanılabilirdikleri görülse dahi bu, yine de bu yayımların önemini azaltmamaktadır. Zira bu yayımlar buldukları coğrafyadaki insanların savaşı kendi pencerelerinden algılayış biçimlerini yahut onlara algılatılmak istenen düşünceleri sergilemeleri bakımından son derece önemlidir.

Bu yayım organlarından biri de Macaristan'da faaliyet göstermiş olan Vasárnapi Ujság idi. Bu çalışmada, I. Dünya Savaşı'nın başlamasının, ilk etkilerinin ve Türklerin bu savaşa katılmasının Vasárnapi Ujság'ın sayfalarında o dönem nasıl yer bulduğu ve bunların Macarlar tarafından nasıl algılandığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Vasárnapi Ujság, Türk, Macar, Osmanlı, I. Dünya Savaşı, Basın

The First Reflections of World War I and the Entrance of the Ottoman Empire Into the War in Hungarian Press in the Example of Vasárnapi Ujság

Abstract

During the First World War that caused the death of millions of people and a huge devastation in terms of social, cultural and economy, a large number of newspapers and journals were active. Although it cannot be said that these media organs were totally objective and impartial in the countries that were the parties of the war, even they were seen to be used as propaganda means by time; the importance of these publications did not diminish. This is why they are very important for showing the war to the

* Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Hungaroloji Anabilim Dalı, e-posta: altayli@ankara.edu.tr

people from their own views or exhibiting the thoughts which are wanted to be adopted by the people.

One of these media organs was Vasárnapi Ujság, which was active in Hungary. In this work, how the outbreak of the First World War, its first impacts and the Turks' participation took place in the pages of Vasárnapi Ujság at that time and how it was perceived by Hungarians were tried to be shown.

Keywords: *Vasárnapi Ujság, Turk, Hungarian, Ottoman, First World War, Newspapers*

Giriş

Türk ve Macar tarihi birbirinden ayırlamayacak kadar derin ve kadim bir geçmişe sahiptir. Asya'dan Avrupa'ya olan uzun yolculuklarında Macarlar çeşitli Türk kavimleriyle iç içe yaşamışlar ve etkileşim halinde olmuşlardır. 11. Yüzyılda Hristiyan Macar devletinin kurulmasının ardından ise iki farklı dünyanın en güçlü temsilcileri olarak karşı karşıya gelmişlerdir. Mücadeleli bir dönemin ardından 1541 yılında Budin'in Osmanlılar tarafından alınmasıyla Macaristan'daki Türk hâkimiyeti dönemi başlamış ve 1686'ya kadar devam eden bu dönemde Macar toprakları esasen bir Osmanlı-Habsburg çekişmesine sahne olmuştu. Osmanlıların geri çekilmesiyle birlikte Macar topraklarında etkisini gösteren Habsburg baskısı beraberinde Macar özgürlük savaşlarını getirdi. Başarısızlıkla sonuçlanan bu mücadelelerin ardından özgürlük savaşları liderleri ve pek çok Macar Osmanlı'dan himaye görerek Türk topraklarına geldi.

Mülteciler dönemi olarak adlandırılan bu evre 19. ve 20. yüzyılda gerçekleşecek olan Türk-Macar toplumsal yakınlaşması ve siyasi ittifakının Macar hafızasındaki en önemli dostluk zeminini ve resmini oluşturmuştu. Nitekim 1867'de Avusturya ile birleşerek ikili bir devlet yapısına dâhil olan Macar halkı, 1876'daki Osmanlı-Sırp ve 1877-1878'deki Osmanlı-Rus harbinde Osmanlı'nın yanında olduğunu düzenlenen pek çok gösteri ve yürüyüşle ifade etti.¹

Kuşkusuz bu toplumsal ve siyasi yakınlaşmanın en önemli nedeni Balkan coğrafyasında etkisini giderek arttıran Rus tehlikesi idi. 1876 Osmanlı-Sırp, 1877-1878 Osmanlı-Rus harbinin ve son olarak 1912-1913 Balkan Savaşları'nın ardından Osmanlı Devleti bu coğrafyadaki hâkimiyetini kaybetmişti. Bu yıkıcı etki topraklarında büyük bir Slav nüfusa sahip olan Avusturya-Macaristan Monarşisi'ni de ciddi şekilde tehdit etmeye başlamıştı. Avusturya-Macaristan Monarşisi'nin yanı başında artık tüm bu süreçte gelişmiş ve Rusya'nın etkisinde güçlenmiş bir Sırbistan duruyordu. Nihayetinde 28 Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan veliahdı Ferdinand ve eşinin Saraybosna'da Gavrilo Princip adında bir Sırp tarafından öldürülmesi Balkanlar-

1 Bkz.Çolak, Melek, "Macar Kaynaklarına Göre Gyula Andrassy ve Osmanlı-Macar İlişkileri (1875-1878)", Tarih İncelemeleri Dergisi, cilt: XXVI, sayı:1, Temmuz 2011, s.51-65.

daki bu çekişmeyi savaş alanına taşıdı. 28 Temmuz 1914'te Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş ilan etti ve Almanya, Rusya, İngiltere ve Fransa gibi büyük güçlerin de katılımıyla bu savaş bir cihan harbine dönüştü. Osmanlı Devleti'nin de Almanya-Avusturya-Macaristan ittifakına dâhil olması ile Türkler ve Macarlar tarih sahnesine müttefik olarak çıktılar, aynı ittifaka dâhil olmaları siyasi ve kültürel ilişkilerini daha da geliştirdi ve ileriye taşıdı.

I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesinin ardından 4 Haziran 1920'de imzalanan Trianon Antlaşmasıyla Macaristan, topraklarının büyük bölümünü kaybetti ve Macar nüfusunun büyük bir bölümü Macaristan toprakları dışında kalarak azınlık durumuna düştü.

I. I. Dünya Savaşı Öncesi ve Savaş Sırasındaki Macar Basımına Kısa Bir Bakış

II. Ferenc Rákóczi tarafından verilen Macar Özgürlük Savaşı (1703-1711) Macarlarla ilgili pek çok konuya etki ettiği gibi Macar gazeteciliğinin gelişiminde de büyük rol oynadı. Rákóczi, *Wienerisches Diarium* gibi Habsburg yanlısı bir yayım anlayışı olan ve Viyana politikalarına hizmet eden gazetelerin etkisini kırabilmek ve Macar Özgürlük Savaşı sırasında gerçekleşen hadiseleri halka duyurabilmek için 1705'te ilk Macar gazetesi *Mercurius Hungaricus*'u yayımladı.² Rákóczi, o dönemdeki Almanca-Latince etkisi nedeniyle gazetesini Latince yayımlayarak geniş kitlelere ulaşmaya çalıştı. *Mercurius Hungaricus* ikinci sayısından itibaren adını *Mercurius Veridicus ex Hungaria* olarak değiştirdi ve 1705-1710 yılları arasında faaliyet gösterdi.³ Bu dönemde Macaristan'da faaliyet gösteren gazetelerin başında Latince-Almanca yayım yapan *Nova Posoniensia* ve *Pressburger Zeitung* geliyordu⁴.

İlk Macarca gazetenin yayımlanması ise 1780 yılında gerçekleşti. Mátyás Rát tarafından çıkarılan *Magyar Hirmondó* Macar dil yenileştirme hareketine olan katkısı ve özgün yayım anlayışı ile Macar gazetecilik tarihinde etkin ve önemli bir rol üstlendi. Böylelikle basındaki Almanca-Latince etkisinin azaltılmasının ve Macarca kullanımının da öne açılmış oldu. *Magyar Hirmondó*'dan sonra Macaristan topraklarında faaliyet gösteren yayımların arasında ise *Magyar Mercurius*, *Magyar Kurír*, *Erdélyi Magyar Hír-Vivő*, *Hadi és Más Nevezetes Történetek* ve *Bécsi (Bétsi) Magyar Mercurius* yer alıyordu.⁵

2 Varagya, Szilva, "Magyar Hirmondó, az első magyar nyelvű időszerzői lap", *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 7.évf. 2.sz. s.131-143, Somorja 2005:131; Süld, Erzsébet, *Magyar Hirmondó, az első magyar nyelvű újság rövid története és repertóriumának webs alkalmazása*, Budapest 1999: 3.

3 Buszinkay, Géza, *Kis magyar sajtó történet*, Budapest 1993: 4; Szilágyiné Gálos, Ildiko, *A magyar nyelvű sajtó kialakulása, A Magyar Hirmondó és Rát Mátyás tevékenysége*, Szegedi Tudomány Egyletem Média Intézete, Szeged 2005:4

4 Buszinkay, 1993: 4; Süld, 1999: 3

5 Buszinkay, 1993: 4-10.

I. Dünya Savaşı öncesi dönemde Budapeşte basım alanındaki en önemli merkez olup bu alanda ülkenin politik, ekonomik ve kültürel hayatında söz sahibi idi; Budapeşte'den sonra sırayı Kolozsvár, Szeged, Kassa, Pozsony, Temesvár, Nagyenyed, Nagyvárád gibi şehirler alıyordu.⁶

1848-1849 Özgürlük Savaşı'nın⁷ kaybedilmesiyle ağır bir yara alan ve Habsburg sansür ve baskısını derinden hissedenden Macar basını için ikinci büyük darbe I. Dünya Savaşı oldu. Avrupa'daki büyük güçlerin çıkar çatışmalarının bir sonucu olarak gerçekleşen bu savaş milyonlarca insanın ölümüne, büyük bir yıkıma, sosyal ve politik tüm dengelerin sarsılmasına neden olmuş ve bu büyük güç savaşının etkileri yaşamın her alanında derin izler bırakmıştı. Nitekim bu etkinin izleri ve acısı bugün dahi basılı, görsel ve işitsel pek çok alanda karşımıza çıkmakta ve dünya tarihinin, tarihimizin ve geleceğimizin şekillenışı açısından da bizlere, tüm insanlığa yol göstermektedir.

Savaş sırasındaki buhran döneminden Macar basını da payını aldı. Gazete editörleri ve çalışanları artık savaş alanlarındaydı, pek çok matbaa basım için gerekli kâğıdı temin edemedi, yeterli çalışan ve teknik aletle hizmet verilemediğinden dergi ve gazete nüshaları ciddi şekilde azaldı.⁸

Bu dönemde Macaristan'da çok sayıda basın organı faaliyet göstermekteydi. Bunların arasında *Vasárnapi Ujság*, *Szentesi Lap*, *Jászberény*, *Ellenzéki Hírlap*, *Karpathen Post*, *Kereszthelyi Hírlap* gibi gazetelerin yanı sıra *Kilenczes Honvéd*, *Tábori Ujság*, *A 16-os Honvéd* gibi askeri gazeteler⁹, *Magyar Herkó Páter*, *Fidibusz* ve *Magyar Figaró* gibi mizah dergileri de yer alıyordu. Bunların dışında ülkede yabancı dilde yayımlanan gazete ve bültenler de mevcuttu. 1911-1920 yılları arasında tüm Macaristan'da 1.102 Macarca, 107 Almanca, 37 Rumence, 15 Sırpça, 2 Hırvatça ve 5 İtalyanca; Budapeşte'de ise 164 Macarca, 27 Almanca, 8 Romence, 1 Sırpça, 2 İtalyanca yayımın olduğunu görmekteyiz.¹⁰ Dönemin Budapeşte dışındaki basım merkezleri ise Kolozsvár, Arad, Temesvár, Szeged, Kecskemet, Újpest, Brassó, Debrecen, Győr, Szabadka, Újvidék, Pozsony, Szentes, Kaposvár, Kassa, Lugos, Marosvásárhely, Székesfehérvár ve Szombathey idi.¹¹

6 Kemény, Györy. *Magyarország Időszakai Sajtója 1911-től 1920-ig*, A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára, Budapest, 1942, s: 7.

7 1848-1849 Yıllarında Macarların Lajos Kossuth (1802-1894) önderliğinde Habsburglara karşı verdiği ve başarısızlıkla sonuçlanan bağımsızlık mücadelesidir. 15 Mart 1848 yılında başlayan bu hareketin başarısız olması üzerine Kossuth ve beraberindekiler Osmanlı topraklarına sığınarak Kütahya'ya yerleştirilmişlerdir. 15 Mart 1848'de başlayan bu hareket bugün Macaristan'ın milli günlerinden biri olarak da kutlanmaktadır.

8 Kemény, 1942: 7

9 Bkz. Lukács József, *A magyar katonai hírlapok és folyóiratok bibliográfiája II.Rákóczi Ferenctől napjainkig (1705-1941)*, Budapest, 1942.

10 Kemény, 1942: 8-9.

11 Kemény, 1942: 25.

I. Dünya Savaşı sırasında yayım yapan gazete ve mecmualar basım sürelerine göre kendi içerisinde sınıflara ayrılıyordu. Kemény bu sınıflandırmayı dikkate alarak Macaristan'da 1911-1920 yılları arasında faaliyet gösteren gazete ve dergi sayılarını ayrıntılı olarak vermiştir. (Bkz. Tablo-1/Tablo-2/Tablo-3).

Kemény'in her üç tablosunda da 1911-1913 yılları arasında gazete, mecmua ve bülten sayılarının yüksek olduğu, I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla 1914 yılında bu sayılarda düşüşlerin yaşanmaya başladığı ve savaşın bitmesine kadar bu düşüşün devam ettiği görülmektedir. 1919 senesinde tablolardaki birkaç yerde ufak yükselişlerin olduğu görülse de bunun geçici olduğu ve 1920'de de bu düşüşün devam ettiği anlaşılmaktadır. Pek çok gazete, dergi ve bülten savaş sırasında ve sonrasındaki ağır şartlara dayanamayarak yayım hayatına ara vermek ya da sonlandırmak zorunda kalmış, bu da büyük insan kaybının yanında I. Dünya Savaşı'nın yarattığı kültürel yıkımın önemli göstergelerinden biri olmuştur.

Savaşın gerçekleştiği yıllarda hayatın her alanına yansıyan bu etkileri özellikle dönemin gazete, dergi ve mecmualarında görmek, savaşı yaşayan insanların nasıl etkilendiğini, bunların ne şekilde yansıtıldığını anlamak mümkündür. Bu büyük ve kanlı savaş sırasında basın, farklı coğrafyalarda, farklı milletlerin savaşı kendi pencesinden algılayış biçimini yahut halka algılatılması gereken düşünceleri sergilemeleri bakımından da ayrıca önemlidir.

II. Vasárnapi Ujság'ın Yayım Hayatı (1854-1921)

Macaristan'da faaliyet gösteren bu yayım organlarından birisi de daha önce zikrettiğimiz gibi Vasárnapi Ujság idi. 1854 yılında yayım hayatına başlayan Vasárnapi Ujság, 1848-1849 Macar Özgürlük Savaşı'nın kaybedilmesinin ardından gelen baskıcı bir dönemde hayat bulmuştur. Ünlü Macar edebiyatçısı Mór Jókai'nin¹² (1825-1904) zihninde herkesin kolayca ulaşabileceği, ucuz, yazı ve resimlerle okuyucuyu bilgilendirebilecek, dünya tarihinden, kültür ve sanattan, dünya olaylarından, yeni mücadele ve tartışmalardan söz edecek genç yazarların faaliyet göstereceği resimli bir yayım düşüncesi şekillenmişti, Jókai'nin bu düşüncesi Albert Pákh'ın baş editörlüğünde gerçekleşmiş; Heckenast ise yayınevi sahipliğini üstlenmişti¹³.

Böylelikle Vasárnapi Ujság'ın ilk sayısı 5 Mart 1854'te çıktı, bu ilk sayıda edebiyattan, sanata, tarihe, ekonomiye kadar pek çok konuya yer verilmişti. 5 Mart 1854'teki bu ilk sayıda genel hatlarıyla şu başlıklar yer almaktaydı:

Omer basa (Ömer Paşa); az utolsó Czigányország (Son Çingene Ülkesi); Pesti levelek (Peşte Mektupları); Két császár rokonsága (İki İmparatorun Akrabalığı); Irodalmi ismertetések (Edebi İncelemeler); Nemzeti Színház (Ulusal Tiyatro); Ipar- , gazdaszat- és természettani ismeretek (Sanayi, Ziraai ve

12 Bkz.Güngörmüş, Naciye, "Mór Jókai ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme", *Gündoğan Edebiyat*, cilt 4, sayı 14, s.63-72, Ankara, 1997.

13 (Orosz, 2009: 9-10)

Fiziki Bilgiler) (párizsi tudományok akadémia (Paris Bilimler Akademisi); új tanulmány (Yeni Bir Tez); párizsból (Paris'ten); Lajos Napoleon (Lajos Napolyon); Heti vásár (Haftalık pazar)¹⁴.

Vasárnapi Ujság, adını Sámuel Brassai'nin Kolozsvár'da yayımlanan aynı adlı (Kolozsvári Vasárnapi Ujság) gazetesinden almıştı¹⁵. Pahalı olmayan, yıllık bir forintlük bir miktarla maddi durumu iyi olmayan insanlara da kendini okutmayı amaçlayan Vasárnapi Ujság'ın yıllık 1-2 forintlük bir artışı olmuş; yayım hayatına başlamasını takip eden 3 yıl içinde ise abone sayısı 10.000'e ulaşmıştı.¹⁶

Kısa sürede geniş bir okuyucu kitlesiyle buluşmayı başaran gazete Viyana'nın da dikkatini çekti. Basın üzerinde ağır bir baskının yaşandığı sırada, Orosz'un bildirdiğine göre Viyana o dönemin koşullarına uygun biçimde Vasárnapi Ujság'ı takibe almıştı¹⁷. I. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Viyana Gizli Arşivi'nin araştırmacılara açılmasının ardından Kornel Tábori bu konuda Vasárnapi Ujság'da bir yazı yayımlamıştı; bu yazıda Viyana yanlısı casusların yöntemlerini, gazetecilere nasıl yaklaştıklarını ve onlar hakkında Viyana'ya bilgi gönderdiklerini anlatmış; bu raporlarla Macarlar arasındaki hâkim düşüncüyü bilmeyi, gazete satırları arasında saklanan isyan seslerini bulmayı hedeflediklerini ve bazı makalelerin içeriklerini inceleyerek bazı yazarları suçladıklarını ve Vasárnapi Ujság'ın editörlerinin hedef alındığını açıklamıştı¹⁸

Pál Gyulai, Vasárnapi Ujság'ın yayım hayatına başlamasının 25. yıldönümünde kaleme aldığı yazısında Özgürlük Savaşı'nın kaybedilmesinin ardından Macar basınının içinde bulunduğu durumu şu sözlerle tasvir etmekteydi:

"...İhtilaldan sonra 1849 sonbaharında ve kışında Macar edebiyatının kendine has bir çehresi vardı. Yazarlar sürgündeydiler yahut hapse atıldılar... İhtilalın başarısızlıkla sonuçlanması tüm gazete, dergi, edebi teşebbüsleri beraberinde sürükledi. Bu korkunç felaketten yalnızca Gazdasági Lapok ve Religio kurtuldu... 15 Kasım 1849'a kadar sadece bir Macar politika bülteni vardı: o dönem Pozsony'da, daha sonra Peşte'de yayımlanan muhafazakârların resmi bülteni Károly Vida'nın Figyelmező süi, ancak 1850 yılı ocak başında yasaklandı..."¹⁹

Söz konusu yazısında Gyulai basın için oldukça zor geçen bu dönemi açıkladıktan sonra, Vasárnapi Ujság'ın yayım hayatına başlama öyküsüyle ilgili şu bilgilere yer vermiştir:

14 Vasárnapi Ujság, 1854./1/1: s.1-8, 5 Mart 1854. Çalışmamızda Vasárnapi Ujság'a ait tüm nüshalar <http://epa.oszk.hu> elektronik arşivinden alınmış olup Vasárnapi Ujság atıflarda bundan sonra VU şeklinde kısaltılacaktır.

15 VU, 1879/26/11: s.162, 16 Mart 1879 ; Orosz, 2009: 10.

16 Orosz, 2009: 10-12.

17 Orosz, 2009: 12.

18 Orosz, 2009: 12.

19 VU, 1879/26/11: s. 161, 16 Mart 1879.

“...(Heckenast) Ucuz, resimli bir gazeteyi, haftada bir yayımlanacak olan Vasárnapi Ujság'ı çıkaracaktı. Mecmuanın tüm yıl ücreti 3 forint olacak; her sayısında Heckenast'ın yurtdışındaki resimli mecmualardan getireceği bir resim yer alacaktı... Şubat sonuna doğru bir akşam Jókai büyük bir heyecanla bize koştu. İznin geldiğini, gazetenin 5 Mart'ta yayımlanması gerektiğini ve herkesin kaleme sarılmasını söyledi... Gazete, editörün ve yayınevini beklediğinden daha büyük bir ilgi gördü. İlk sayıları 2. ve 3.kez basmak zorunda kaldılar ve abonelerinin sayısı ilk yıllarda 6-7 bini geçti. Gazetenin ucuzluğu, bu zamana kadarki halk gazetelerinden farklı olan içeriği ve ruhu insanların beğenisini kazandı.”²⁰

Yazarları ve çalışanları arasında dönemin ünlü edebiyatçılarının da yer aldığı Vasárnapi Ujság halk arasında büyük bir ilgi görmüş ve geniş okuyucu kitlelerine ulaşmayı başarmıştı, ancak bu süreç ne yazık ki fazla uzun sürmedi. Vasárnapi Ujság önce baskıcı bir ortamda hayat bulmanın zorluğunu yaşamış, sonrasında ise I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ve en sonunda da savaşın kaybedilmesinin ardından gelen yıkımla sarsılmıştı.

1919 Nisan'dan itibaren 2 haftada bir yayımlanmaya başlanmış, son dönemler editör makaleleri ve mektupları da sayfalarda yer bulmamıştı; bilhassa Trianon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle gazetede şu ifadelere sık rastlanır olmuştur:

“*Hiszek egy Istenben, Hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen* (Tek bir Tanrıya inanıyorum, Tek bir vatana inanıyorum, Tek Tanrının sonsuz hakikatine inanıyorum, Macaristan'ın yeniden dirileceğine inanıyorum. Amin)”²¹

“*Csonka Magyarország – nem ország,*

Egész Magyarország mennyország

(Parçalanmış Macaristan yurt değildir, bölünmemiş Macaristan ise bir cennettir)²²

Döneminin tüm zorluklarını yaşayan Vasárnapi Ujság I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesinin ardından gelen yıkıcı sürece daha fazla dayanamayarak 67 yıllık yayım hayatına 25 Aralık 1921'deki sayısı ile son vermiştir.

20 VU, 1879/26/11: s.162, 16 Mart 1879.

21 Orosz, 2009: 28.

22 Orosz, 2009: 28; VU 1921/68/24: s.286, 25 Aralık 1921.

III. Vasárnapi Ujság'da I. Dünya Savaşı'nın İlk Yansımaları ²³

“28 Haziran: Saraybosna'da Princip isimli bir Sırp öğrenci, Cabrinovic'in bombalı suikastı gerçekleşmeyince tabancayla Veliacht Franz Ferdinand ve eşi SophieHohenberg'i vurdu”²⁴

28 Haziran 1914'te Veliacht Ferdinand ve eşi Sophie Hohenberg'in Gavrilo Princip adındaki bir Sırp tarafından öldürülmesi, Avrupa'daki büyük güçlerin birbiriyle hesaplaşması için aradıkları nedeni vermiş ve Ferdinand ve Sophie'yi korkunç bir savaşın sözde sebebi yapmıştı²⁵.

Vasárnapi Ujság'da 5 Temmuz 1914 tarihinde, dünyayı kasıp kavuracak büyük yangının ilk kurbanları yan yana fotoğraflarıyla yer alıyordu (Bkz.Resim-1). Veliachda ait bir özgeçmiş “*Veliacht Franz Ferdinand (1863-1914)*” başlığıyla yayımlandı, onun gençlik yıllarına ait fotoğrafların ardından yeni Veliacht Franz Joseph ve eşi Prenses Zita ile çocukları tanıtıldı halka (Bkz. Resim-3). Ardından Saraybosna kentinin resimlerine yer verildi. Buradaki günlük yaşam, binalar, kale kapısı, köprüler, insan tasvirleri vb. Béla Juszkó'nun çizimleriyle aktarılıyordu (Bkz.Resim-4). İlk suikast girişimcisi Cabrinovic'in polis merkezine götürülmesi (Bkz Resim-5), Ferdinand ve eşinin belediye binasından çıktığı anlar (Bkz.Resim-6), esas suikastı gerçekleştiren Princip'in yakalanma fotoğrafları yayımlandı (Bkz.Resim-7). Suikastın gerçekleşme yeri ve ardından çiftin olaydan sonra götürüldükleri ve içerisinde vefat ettikleri konak da işaretlenerek gösterilmişti²⁶.

12 Temmuz 1914'te çıkan sayı ise artık bir dönemi tamamen kapatan son görüntüleri içeriyordu: Viribus Unitis savaş gemisinden sandallarla kıyıya getirilen Ferdinand ve Sophie son yolculuklarına uğurlandılar (Bkz.Resim-8). Öksüz ve yetim kalan çocukların cenaze töreni için Viyana'daki Westbahnhof'a gitmeleri (Bkz.Resim-9), Artstetten kilisesindeki tören, yeni veliaht ve ailesi ile birlikte törene katılanlar yorumsuz olarak verilmişti. Bununla birlikte Princip'in evi ve cinayetin ardından Saraybosna'da gerçekleşen olaylar da fotoğraf karelerine yansımıştı²⁷

23 Çalışmamızın bu bölümünde Vasárnapi Ujság'ın 5 Temmuz 1914 ile 13 Eylül 1914 tarihleri arasındaki ilgili sayıları esas alınmıştır.

24 VU, 1914,61/33: s.653, 16 Ağustos 1914.

25 Özkan “I.Dünya Savaşı'nda Sırbistan'ın Müslümanlara Karşı Tutumu” adlı çalışmasında bu suikastın, o dönem kendisine gerilla ve suikastçı yetiştirmek için bir merkez de açmış olan Kara El örgütü tarafından gerçekleştirildiğini; dönemin Sırbistan Başbakanı Pasiç'in bu örgütü, örgütün de Pasiç'i istemediğini bildirir. Pasiç'ten bu büyüklükte ses getirecek bir suikastla kurtulmak isteyen örgütün hedef olarak Ferdinand'ı seçmesini ise şöyle açıklar: “*Kara El örgütü 1914 yazında en büyük eylemi olacak Avusturya-Macaristan tahtının varisi Arşidük Franz Ferdinand suikastı için artık hazır haldeydi. Güney Slavlarına ya da en azından Hırvatlara, 1867 yılından itibaren Alman ve Macarlara tanınan siyasi statü benzeri bir statü tanımaya sıcak bakan Arşidük bu düşüncesiyle suikastın hedefi olacaktır. Güney Slav militanları için bu düşünce tehlikeliydi. Çünkü Güney Slav tebaasını yatıştırarak, bir Güney Slav devletinin kurulmasını erteleyebilecek bir imparatorun tahta geçmesi sakıncalıydı*” (Özkan, 2014: 51).

26 VU, 1914/61/27 5 Temmuz 1914.

27 VU, 1914, 61/28 12 Temmuz 1914.

“...Derhal tahkikat başlatılır, kısa bir süre içinde her iki suikastın da bir Sırp komplosu olduğu ve bunda Sırp subay ve sivil yetkililerin de yer aldığı ortaya çıkar. Tahkikatın bitmesinden sonra 23 Temmuz'da Belgrad'daki Avusturya-Macaristan Büyükelçisi Baron Giesl, orada bulunmayan başbakan Pasic's'e vekalet eden İçişleri Bakanı Pacsu'ya Avusturya-Macaristan Monarşisi'nin notasını verir...”²⁸

Artık savaş hazırlıkları başlamıştı. Ordu komutanlarının, istasyondan yola çıkacak subayların resimleri; asker selamlamalarının, orduya destek olmak için değerli mücevherlerini bağışlamaya gelen ve bunun yerine maddi değeri olmayan takılar alan kadınların, danışma bürolarının önünde bekleyen ve en son haberleri gazetelerden okuyan insanların fotoğrafları almıştı sırayı (Bkz. Resim10-12).

Vasárnapi Ujság 16 Ağustos 1914'te “Tarihin En Büyük Savaşları” (*A Történet Legnagyobb Háborúi*) başlığıyla I. Dünya Savaşı ile ilgili olarak ilk uzun yazısını yazıyordu:

“Dünya bugünkü gibi büyük bir savaşı daha önce hiç görmedi. Buna benzeyeni de. Şu an silahaltına alınan ve alınacak muazzam sayıdaki insan yığınlarına baktığımızda bunun büyüklüğü karşısında şimdiye kadar birbirlerine karşı savaşmış en büyük yığınlar küçülüyor...”

Bu konuda en basitinden Almanya'nın tek başına büyük bir bölümünü seferber edebileceği ve önemli bir kısmını derhal silahaltına alacağı 5,5 milyon askerlik yükümlüsüne emir vermesini bir kanıt olarak sunabiliriz...”²⁹

Bu ifadelerin ardından dünya tarihindeki önemli savaşlar, bunlara katılan insan sayıları da gösterilmek suretiyle, anlatılıyordu. Bütün bu büyük savaşlarla kıyaslama yapılarak mevcut harbin ne kadar büyük ve dehşet verici olduğu ise okuyucuya anlatılmak istenen esas konu idi.

Gazetenin bu sayısının özel bir önemi de vardı. Vasárnapi Ujság artık “Savaş Günleri” (*Háború napjai*) adı altında yeni bir köşe açmıştı: “Bugünkü sayımızdan başlayarak bu köşede düzenli olarak ve büyük ihtimalla gün gün gerekli eleştirilerle sonuçları kati şekilde tasdik olunan savaş hadiselerini derleyeceğiz”³⁰. Bunun ardından gazete yeni köşesinde I. Dünya Savaşı'nın 28 Haziran'dan 11 Ağustos 1914'e kadarki olaylarını anlattı. Ferdinand'ın katledilmesini, bu cinayetin ardından yaşananları, seferberlik ilanlarını, suikasttan cihan harbine geçişi ve savaşın yayılımını göstermesi, daha doğru bir ifadeyle bir kıvılcımın koskoca bir yangına dönüşüp ülkeleri, insanları içine çekmesini sergilemesi ve “Savaş Günleri” köşesinin ilk yazısı olması bakımından bu yazıyı özetleyerek vermek yerinde olacaktır:

28 VU, 1914/61/33: s.653, 16 Ağustos 1914.

29 VU, 1914/61 /33: s.646, 16 Ağustos 1914.

30 VU, 1914/61 /33: s.653, 16 Ağustos 1914.

28 Haziran: Saraybosna'da Princip isimli Sırp, Ferdinand ve eşini katleder. Yapılan soruşturmanın ardından kısa sürede bu işin Sırp subay ve sivil makamların da dâhil olduğu bir girişim olduğu anlaşılır. 23 Temmuz: Belgrad'daki Avusturya-Macaristan elçisi Baron Giesl Belgrad'a bir nota verir. 48 saat süre verilir; bu süre 25 Temmuz akşam saat 6'ya kadardır. 25 Temmuz: Sırp Başbakanı Pasic, Giesl'e Sırp'ların cevabını iletir. Baron Giesl elçilik çalışanlarıyla beraber Belgrad'ı terk eder. Macar ve Avusturya tebaası Belgrad ve diğer Sırp bölgelerinden kaçarlar. 26 Temmuz: Macaristan ve Avusturya'da seferberlik ilan edilir. Viyana ve Budapeşte borsası kapanır. 27 Temmuz: Temeskubin yakınındaki Sırp birlikleri Tuna'daki gemilerden Macar birliklerine ateş ederler. İngiltere barış girişimlerine başlar. 28 Temmuz: İngiliz Hariciye Müsteşarı Grey parlamentodaki barışın korunması için Alman, Fransız ve İtalya'yu ortak hareket etmeye çağırır. 29 Temmuz: Kral Ischl'den Schönbrunn'a varır. Büyük güçler arasında savaşın lokalizasyonu konusunda görüşme yapılır. Sırp'lar Zimony-Belgrad köprüsünü tahrip ederler; ancak tamamen kullanılmayacak hale getirmeyi başaramazlar. Borsalar bilinmeyen bir tarihe kadar kapanır. 31 Temmuz: Tüm monarşide genel seferberlik ilan edilir. Rusya da seferberlik ilan eder. Macar sınır birlikleri Klotjevác yakınında etkili olan bir Sırp saldırısını geri püskürtür. Tüm devletlerin merkez bankaları faiz oranlarını yükseltirler. 1 Ağustos: Alman ordusunu seferberliğe geçirirler. Fransız Sosyalist Partisi Başkanı Jean Jaurès Paris'teki bir kafede öldürülür. Alman imparatoru Berlin'de toplanan halka seslenir. 2 Ağustos: Almanya Rusya'ya savaş ilan eder. Fransa ordusu seferber eder... Ruslar Eydtkuhnen yakınında Alman sınırını geçer. 3 Ağustos: Fransız birlikleri Alman sınırını geçer. Alman kruvazörü Rus limanı Libau'yu bombalar. Fransızlar Alman sınırındaki Schluf yakınındaki Alman mevzilerini bombalar. İtalya seferberlik ilan eder. İtalya, Romanya, Bulgaristan, İsveç ve Osmanlı tarafsızlıklarını ilan eder. 4 Ağustos: Alman dışişleri bakanı Bethmann-Hollweg Kraliyet Meclisinde Alman birliklerinin Lüksemburg'u ve Belçika'nın bir kısmını işgal ettiğini bildirir. 5 Ağustos: Belçika'nın işgaliyle İngiltere Almanya'ya ordu sevk eder. Akdeniz'de Alman gemileri Cezayir'deki Fransız limanlarını bombalar...6 Ağustos: Avusturya-Macaristan Rusya ile diplomatik ilişkilerini keser...³¹

IV. Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi ³²

Savaş Avrupa güçlerini içine almıştı; tarafsız kalmak isteyen ülkeler de artık bedeli ağır olabilecek bir seçim yapmanın eşiğindediler. Nitekim Osmanlı, İtalya, Bulgaristan ve Romanya tarafsızlıklarını uzun süre koruyamayacaklardı. Nihayet 29 Ekim 1914'te Sivastopol ve Odessa limanlarının bombalanması hadisesiyle Osmanlı fiilen savaşa dâhil edildi.

31 VU, 1914/61/33: s.653-654, 16 Ağustos 1914. (Söz konusu yazının uzun olması nedeniyle çalışmada özet biçiminde verilmiştir).

32 Çalışmamızın bu bölümünde Vasárnapi Ujság'ın 8 Kasım 1914 ile 3 Ocak 1914 tarihleri arasındaki ilgili sayıları esas alınmıştır.

8 Kasım 1914 yılında Vasárnapi Ujság Türklerin savaşa girmesiyle ilgili ilk haberini “Savaş Günleri” adlı köşesinden şöyle duyuruyordu:

“...30 Ekim: ...Türk-Rus çatışması nedeniyle savaşta yeni bir dönem başlıyor: 29 Ekim öğleden önce Karadeniz’de Rus ve Türk gemileri arasında çarpışma yaşandı. Ruslar bir Türk talim filosunun hareketine engel oldular ve Boğaz’ın girişine yakın bir yerde denize mayın dökmeye çalıştılar. Bunun sonucunda bir Rus mayın ve bir torpido gemisinin batırılması neticesinde savaşa girildi. Türkler ayrıca kömür taşıyan bir Rus gemisi ve gemide bulunan 13 Rus subayı ve 56 denizciyi yakaladılar. Aynı zamanda Türk savaş gemileri Rusların Karadeniz’deki Feodosa [Teodózia] ve Novorossiysk limanlarını top ateşine tuttular ve Sivastopol’un bombalandığına dair de bir haber geldi.”³³

Türklerin savaşa girdiğinin duyurulduğu bu 45.sayıda 29 Ekim-4 Kasım 2014 tarihleri arasındaki hadiselerin nakledildiği bu köşede Türklerle ilgili olarak ayrıca şu satırlara yer verilmişti:

“31 Ekim: ...Türk-Rus mücadelesi şiddetlenmeye devam ediyor: Türk savaş gemileri Odessa limanına girdiler ve orada demirli Rus vapurlara saldırdılar. “Sultan Selim” (Goe’deki) Sivastopol’ü bombaladı. 29 Ekim’deki deniz savaşında ilk haberlerde bahsedilen Rus gemilerinin dışında “Kubanecz” isimli torpido botu da batırıldı. Rus büyükelçisi Giers İstanbul’dan ayrıldı. 3 Kasım: ...Osmanlı ve Antant arasındaki çatışma giderek daha fazla şiddetleniyor. Kafkas sınırında Rus birlikleri birçok noktada Türk birliklerine saldırdılar, onlar [Türkler] ise büyük bir dirençle onları geri püskürttüler. Akdeniz’de ise İngilizler bir Yunan torpidobotunu Türklerin sanarak batırdılar. Müslüman birlikler Kızıldeniz’deki İngiliz limanı Berbera’ya saldırdılar. Türk askeri kuvvetlerinin başkomutanı gelen haberlere göre Harbiye nazırı Enver Paşa oluyor... 4 Kasım: ...Türk resmi beyanına göre Ruslar Kafkas sınırında istihkâmlar inşa etmeye başladı. İngilizler 18 km. uzaklıktan Çanakkale Boğazı’nı bombalamaya başlar. Bir Türk torpidobotundan atılan ateş bir İngiliz zırhlısında infilaka sebep oldu, bunun üzerine İngiliz gemileri 10 dakika sonra gözden kayboldular...”³⁴

Burada özellikle bir hususu vurgulamakta yarar bulunmaktadır. Yukarıda alıntılarladığımız ve Osmanlı’nın savaşa girişinin anlatıldığı bu 45. sayının “Nöbetçiler/Gözcüler” (Vırrasztók) başlıklı bölümde Osmanlı-Macar ilişkilerinden, Türk atlı sistemi, Macarların Türklere karşı sergiledikleri muhafaza, bilhassa kale muhafazası ve buna dair yöntemler anlatılırken oldukça olumsuz ifadeler kullanılmışken, bunun hemen ardından yayımlanan 15 Kasım 1914 tarihli 46.sayıda Vasárnapi Ujság bunun tersine Türklerle olan yakınlığa ve özellikle de “Mülteciler Dönemine” vurgu yapmıştır. Gazetenin bu sayısı ile birlikte Türk-Macar siyasi yakınlaşması ve ittifakını, Mülteciler dönemi ve yakın tarihteki Osmanlı-Rus mücadeleleri sırasında gelişen Türk ve Macar halklarının yakınlaşması üzerinden yansıtmayı seçtiği görülmüştür. Bu yansımaların

33 VU, 1914/61./45: s.844-845, 8 Kasım 1914.

34 VU, 1914/61./45: s.845, 8 Kasım 1914

yer aldığı 15 Kasım 1914’de kaleme alınan “Türk Sempatileri” (*Török Szimpatiak*) başlıklı yazının bir bölümünü şöyle gösterebiliriz:

“...Biz Macarlar uzun yıllardan beri sadece Türk milletine karşı sempati duyuyoruz. Bu duyguların temelini ise akraba milletler olmamız oluşturmuyor. Bu akrabalık çok uzaktan bir akrabalık ve daha ziyade bilimsel tespitten kaynaklı, toplumsal düşünceden kaynaklı değil... Yüzyıllar boyunca birbirimize karşı acımasız düşmanlar olduğumuzda ve birbirimize karşı devamlı kanlı savaşlar yaptığımız sırada bu akrabalık hiçbir konuda kendini göstermedi.

Bizim Türklere karşı duyduğumuz sempatimizde mültecilerimize açılan misafir kapısı etkin rol oynamıştı. Türk hükümeti Lajos Kossuth ve arkadaşlarını, bu konuda savaşla tehdit edilmelerine rağmen Avusturya’ya teslim etmedi. Bunu unutamayız... Kuzeydeki devin [Rusların] yalnızca sıra bakımından aramızda bir fark gözettğini öngörüyor ve hissediyoruz, önce Türkleri onlardan sonra da bizi yok edecekler...”³⁵

İncelediğimiz sayılara bakarak genel bir değerlendirme yapacak olursak Vasárnapi Ujság’ın Türk-Macar ilişkilerini 4 ana dönem üzerinde yansıtmaya çalıştığını düşünebiliriz:

1. “Hısmılık dönemi”: Osmanlı’nın Avrupa’ya ayak basması ile birlikte Macarlarla karşılaşmalarını takip eden süreçteki savaşlar dönemi,
2. “Tanıma dönemi”: Macaristan’daki Türk hâkimiyetinin gelişmesiyle birlikte uç askerlerinin ve toplumun birbirini tanıma, bir anlamda “hısmılık” döneminden “dostluk” dönemine olan geçiş dönemi,
3. “Dostluk dönemi”: Macar Özgürlük mücadelelerinin kaybedilmesinin ardından Macar mültecilerin Osmanlı’ya sığındıkları Mülteciler dönemi,
4. “İttifak dönemi”: Rus tehlikesine karşı Türk-Macar ittifakı dönemi. (Yakın dönem Osmanlı-Rus mücadeleleri (Ör. 93 Harbi) sırasında Macar halkının Osmanlılara verdiği desteği de bu döneme dâhil edebiliriz)

Daha önce bahsettiğimiz 45. sayıdaki “Nöbetçiler/Gözcüler” (*Virrasztók*) başlıklı yazıdaki “hısmılık” dönemi 46. sayı ile birlikte biraz daha kısaltılmaya çalışılmış, hâkimiyet döneminden ziyade bununun öncesindeki hazırlayıcı döneme işaret edilmiştir. Baştaki bu “hısmılık” algısının çerçevesinin zamanla daraltılmak istendiği hissedilmektedir. Bir başka dikkat çekici husus ise 19. yüzyılda ortaya çıkan ve bilim çevrelerinde ateşli tartışmalara neden olan Türk-Macar dil akrabalığına dair çalışmaların ya da Ármín Vámbéry’nin Türk-Macar dil ve etnik akrabalığına dair tezinin Vasárnapi Ujság’da yankı ve etki bulmamasıdır: “...Bu akrabalık çok uzaktan bir akrabalık ve daha ziyade bilimsel tespitten kaynaklı, toplumsal düşünceden kaynaklı değil”³⁶

35 VU, 1914, 61/46: s.854, 15 Kasım 1914.

36 VU, 1914/61/46: s.854, 15 Kasım 1914.

Vasárnapi Ujság'ın sayfalarında anılan ve Türk-Macar dostluğunun ve ittifakının önemli bir göstergesi olan Mülteciler dönemine de kısaca değinmek yararlı olacaktır: Bu dönem, tarih sahnesinde kesintisiz devam eden Türk-Macar ilişkilerinin yakın döneme ait bir evresi olup ana hatlarıyla 3 aşamalı idi. İlkinde Habsburglara karşı Imre Thököly (1657-1705) liderliğinde başlayan hareket başarısızlığa uğramış ve Thököly ile beraberindekiler Osmanlı topraklarına kabul edilerek İzmit'e yerleştirilmişlerdi. İkinci evre yine Habsburglara karşı Thököly'nin üvey oğlu II. Ferencz Rákoczi (1676-1735) tarafından başlatılan özgürlük mücadelesiydi. Bu mücadele de başarısızlıkla sonuçlanmış ve Rákoczi ile maiyeti Osmanlı'ya sığınarak Tekirdağ'a yerleştirilmişlerdi. Son evre ise 1848-1849 yılları arasında Lajos Kossuth (1802-1894) tarafından yine Habsburg baskısına karşı başlatılan özgürlük savaşıydı. Bu mücadele de başarısızlıkla sonuçlanmış ve Kossuth ve beraberindekiler Osmanlı tarafından kabul edilerek Kütahya'ya yerleştirilmişlerdi.³⁷

Vasárnapi Ujság ile ilgili olarak öngördüğümüz sınıflandırmanın son dönemi ise “ortak düşman” olarak kabul edilen Ruslara karşı ittifak dönemidir. Bu çerçevede Vasárnapi Ujság okuyucuya Ruslara karşı birleşmenin her iki milletin menfaatine olduğunu aktarmakta ve Ruslara karşı birlikte hareket etme düşüncesini tarihi olaylarla desteklemektedir. 15 Kasım 1914'te Vasárnapi Ujság'da Osmanlı-Rus harbi sırasında Macarların Ruslara karşı Osmanlı'ya destek vermesi şu şekilde anlatılıyordu: “...1877-1878'deki Türk-Rus Harbi vesilesiyle Türklerle ilgili her konuyu kendi meselemiz addettik. Mitingler düzenledik, şiir okuduk ve nutuk verdik, sevgimizin bir göstergesi olarak İstanbul'a heyet gönderdik ve bize gönderilen Türk öğrencileri büyük bir coşkuyla kabul ettik...”³⁸

Gazetenin 22 Kasım 1914 tarihli sayısında yer alan “Rus, Türk, Macar” (Orosz, Török, Magyar) başlıklı bölüm öngördüğümüz bu evreleri şu şekilde göstermektedir:

37 Kossuth'un Osmanlı'ya sığınması ile ilgili olarak Sultan Abdülmecid'in söylediği söz bugün dahi hafızalardaki tazeliğini korumaktadır. Macar mültecilerin iadesi konusunda artan Habsburg ve Rus baskısı karşısında Sultan Abdülmecid savaşı dahi göze alarak Macarları iade etmeyeceğini şu sözlerle belirtmiştir: “*ecdadımın altıyüz seneden beri bunca fedakârlıklarla muhafaza ettiği himâyet hakkında Avrupa bizden nez' etmek mi istiyor. Bu hakkı zâyi ettikten sonra bana saltanatın dahi lüzumu yoktur. Bir Macar'ı elli bin Osmanlı kanı döker yine muhafaza ederim*” (Karadoğan, 2013:14).

38 VU, 1914/61/46: s.854, 15 Kasım 1914. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak Nazır şunları nakleder: “...1877-78 Osmanlı Rus harbinde yaralanan Türk askerleri lehinde Macar talebeleri Budapeşte'de bir gösteri düzenlemişler ve Osmanlı Devleti'ne duydukları saygı ve sevginin bir ifadesi olarak Türk konsolosluğu önünde bir fener alayı tertip etmişlerdi. Aynı şekilde 93 Harbi'nin başlaması üzerine Macar Üniversite öğrencileri Peşte'deki Türk sefaretinin ziyaret etmişler Peşte'de ve Viyana'da Osmanlı Devleti lehine miting tertip etmek istediklerini bildirmişlerdir. Osmanlı Devleti adına düzenlenen gösteriler zamanla bütün Macaristan'a yayıldı. Bu gösteriler arasında en anlamlı olanlardan bir de Macar Yazar ve Sanatçılar Derneği'nin düzenlediği konser idi. Türk ordusundaki yaralı askerler adına düzenlenen konser, seçkin bir topluluğun katılımıyla Hungaria Hotel'de 6 Kasım 1876'da yapıldı. İki ülke arasındaki dostluk ilişkilerine en güzel örneklerden biri de 1878 yılında yaşandı. Nitekim bu yılda bir Türk heyeti Macaristan'ı ziyarete gitmiş ve bu heyete Macaristan'da büyük ilgi gösterilmişti.” (Nazır, 2010: 310-311).

“Esasında Macarlarda Türklere karşı olan kin Türk-Macar savaşlarının ilk dönemine aitti, daha sonrasında ise birbiriyle savaşan iki millet arasında mutlak bir idrak gelişti. Bocskay’dan Rákoczi’ye kadar ulusal [özgürlük] mücadelelerimizde Türklere sığındı yahut en azından 16. ve 17. yüzyılda esas amacı Habsburg İmparatorluğu’nun zayıflatılması olan Türk diplomasisinde kendilerine sempati duyuldu. Yeni tarih yazarlarımız ve bilhassa Sándor Takáts’ın araştırmaları Macar ve Türk askerleri arasında sürekli devam eden mücadeleler sırasında mutlak bir dostluğun geliştiğini göstermiştir: her biri karşı tarafın kahraman askerine, atlı ve insancıl düşmanına saygı duymuştur. ...Macar ve Türk uçlarında yiğitler arasında daha dostane bir ilişki gelişmiştir... Halklar birbirini tanımadıklarında birbirlerine kin beslerler...Şayet biz onlarla 200 yıl boyunca savaşmasaydık, yurdumuzun güney kesiminden, Tuna-ötesi ve Slovenya’nın büyük bölümünden bir zamanlar orada yaşamakta olan Macarlar yok olmamış olurdu ve bugün orada Almanlar, Sırplar ve Romenler yaşayamazlardı... En son Balkan harbinde de Macarların hissiyatı Türklere taraftı...Nitekim birliğimizin arkasındaki Rus elini hissediyorduk, Türklere bizim aramızda ise sadece sıra farkı vardı: Ruslar önce onları sonra bizi boğmak istiyor...”³⁹

Vasárnapi Ujság savaşın ayrıntılarını “Savaş Günleri” adlı köşesinde halka duyurmaya devam ediyordu. Haberlerde öne çıkan konular ise daha ziyade itilaf devletlerinin batırılmış torpido gemileri, Rus birliklerinin geri püskürtüldüğü çatışmalar, ele geçirilen esirler, kaçan düşman askerleri ve İngilizlere, Ruslara karşı kazanılan başarılarıdır. Ancak yine de savaşın acı yüzü tüm gerçekliğiyle birkaç sözcükle kendini gösteriyordu: “Ölenler[Ölümler]” (*Halálözások*) başlığıyla savaşta kaybedilen askerler listeleniyordu.

Son olarak Vasárnapi Ujság’ın 1914 yılı 46.-52. sayıları ile 1915 yılının ilk sayısı arasında “Savaş Günleri” adlı bölümünde yer alan Türk cepheleleriyle ilgili haberlerden bir kısmını sunmak isterim:

“6 Kasım: ...Kafkas sınırında Türk atlıları Kazak [Kozak] birliğini geri püskürttü. İstanbul’dan gelen haberlere göre 3 bin Bedevi ile birlikte Türk birlikleri Mısır sınırını geçtiler, İngilizlere karşı askeri harekâtlara başladılar... 9 Kasım: ...Türklerin resmi beyanlarına göre Mısır sınırını geçtiler. Karadeniz’de Rus donanmasının ordu limanına çekilmesinin ardından Türk gemileri Kafkasya’nın en önemli limanını bombaladılar. Akabe’de [Akaba] kıyıya çıkan İngiliz birlikleri yok edildi, bunun üzerine orada bulunan İngiliz kruvazörleri bir tanesi hariç geri çekildiler. Kafkasya’daki Rus birliklerini 2 gün süren savaşta yendiler...”⁴⁰

“13 Kasım: ...Türk genel karargâhı 1 Kasım’dan beri Kafkasya sınırında cereyan eden hadiselerle ilgili bir bildiri yayımladı. 1 Kasım’da Ruslar sını-

39 VU, 1914/61/47: s.876, 22 Kasım 1914.

40 VU 1914/61/46: s.860-861, 15 Kasım 1914.

rı geçtiler, Türk sınır muhafızları düşmana ağır kayıplar verdirdi 4 gün içinde Kulba ve Köprüköy dolaylarına kadar geri çekildiler; 5 ve 6 Kasım'da Ruslar siperlerine çekildiler; 7 Kasım'da Türkler hücumla geçti, 4 günlük büyük bir mücadelenin ardından genel hücumla başladılar; süngüyle Köprüköy'ü aldılar...14 Kasım:..Türkler Rusları yendikleri Köprüköy civarındaki savaşlarda 500 esir ve 10.000 silah ve çok sayıda mühimmat ele geçirdiler. Ruslar kötü bir vaziyette Kutek'e çekildi, Türkler zeminin ve havanın kötü olmasına rağmen onları takip etti. Sultan İstanbul'da cihat fetvası verdi."⁴¹

"19 Kasım: ...Türk donanması Sivastopol yakınında Rus donanması ile çarpıştı... Bir Rus zırhlısı ciddi yaralar aldı. Rus gemileri Sivastopol yönüne kaçtılar. Mısır sınırında harekât yapan Türk birlikleri sınırın 120 km. ötesindeki Kalat-ul Nahl'ı ele geçirdi...20 Kasım: ...Türkler 2 gündür Azab-Zazak-Khochad sınır hattında Rus ordusuna saldırıyor. Azab civarındaki tepeleri süngü hücumuyla ele geçirdiler. Batum'a ilerleyen birlikler Rusları tekrar yendiler; Zavatlar ve Kura tepelerini işgal ettiler; büyük ganimet ele geçirdiler. Azerbaycan eyaletinde ilerleyen Türk birlikleri Selmas yakınında güçlü bir Rus birliğini yendi...21 Kasım: Türkler 17 Kasım'da Artvin civarında bulunan bütün istihkâmları süngü hücumuyla ele geçirdi. Kafkas sınırında savaşlar devam ediyor; Türkler Liman civarında galip geldiler; Ruslar Çurut nehrinin karşı tarafına kaçtılar...22 Kasım: Türk krıvazörü Hamidiye, Tuapse (Poti ve Novorossiysk arasında) radyo-telgraf istasyonunu ve Rus petrol depolarını imha etti. Türkler ve İngilizler arasında 18 Kasım'da Sehal-el Arab yakınında büyük bir savaş oldu, İngilizlerin yenilmesi mühimdi. Marmaris isimli Türk torpido botu bir İngiliz torpido botunda patlamaya sebep oldu...23 Kasım: ...Resmi beyana göre Türkler Süveyş kanalına ulaştılar. Kanalın 30 km aşağısındaki Katara ve Kerteba arasında gerçekleşen savaşta İngilizleri yendiler. İngilizler nizamsız bir şekilde kaçtılar..."⁴²

"29 Kasım: ...Türklerin Çurut vadisinde bulunan birlikleri nehrin birleştiği yerden hızla gelen Rusları geri püskürttüler. Türk birlikleri Batum'dan 10 km. güneyde bulunan Acara bölgesine ulaştılar..."⁴³

3 Aralık:...Türklerin Çurut bölgesinde ilerleyen birlikleri yeni bir başarı kazandılar. Çurut nehrinden 20 km. doğuda bulunan Ardannes şehrini işgal ettiler. 5 Aralık: ...Türklerin Çurut ve Acar bölgesinde harekâta bulunan birlikleri her gün zaferler elde ediyorlar. Kuzey istikametinde Acar'a kadar ilerlediler ve Batum'un doğusuna ulaştılar. Doğuda Ardahan'a kadar ilerlediler. Ardahan'ın batısında savaş oldu: Ruslar Ardahan istikametine kaçtılar. 6 Aralık:...İngilizlerin karaya çıkan birlikleri Türklerin Dicle nehri ile Süveyş Kanalı arasındaki mevziine saldırdılar. İngilizler büyük zayıflatma geri püskürtüldü. Türk birlikleri Batum'dan 20 km. uzaklıkta bulunan Keda'yı işgal etti...8

41 VU 1914/61/47:s.880, 22 Kasım 1914.

42 VU 1914/61/48: s.900-901,29 Kasım 1914.

43 VU 1914/61/49: s.917, 6 Aralık 1914.

Aralık: ...Türklerin Acar bölgesinde yeni ve başarılı çarpışmaları oldu. Van Gölü'nün doğusunda Türk sınırındaki Rus saldırısı başarısız oldu, mukabilinde Revanduz'ın ilerleyen Türk birlikleri Szansbulak'ı işgal etti... ”⁴⁴

“11 Aralık: Türk birlikleri karaya çıkan Rusları geri püskürttü. Van vilayeti sınırında Türk süvarileri Rus süvarilerini geri püskürttü. Van'ın kuzeyinde İran sınırındaki Deir yakınında da Rusların saldırısını geri püskürttüler...15 Aralık: ...Türkler Van sınırında başarıyla çarpışıyorlar, Serai yakınındaki bir süvari saldırısını geri püskürttüler...Van sınırında Türkler taarruza geçtiler ve birçok düşman üssünü kuşattılar...Seldos yakınında Urmiye Gölü'nün güney kıyısında Türk ve İran süvarileri bir Kazak (Kosak) alayını yendiler. İran aşiretleri Türklerle birlikte savaşıyorlar... ”⁴⁵

“18 Aralık: ...Türkler Çurut nehrinin sol kıyısında ilerlemeye çalışan Rus birliklerini geri püskürttüler. Süvarileri Kutur'dan 15 km batıda bir Rus birliğini yendi...19 Aralık: ...Türkler, Akaba'de bir İngiliz kruvazörü tarafından kıyıya çıkarılan birlikleri geri çekilmeye mecbur bırakıldılar.”⁴⁶

“26 Aralık: ...Kafkas sınırında Olty ve Id arasında Türkler büyük bir zafer kazandılar, binden fazla esir aldılar, aralarında 6 topun da bulunduğu büyük bir ganimet ele geçirdiler...27 Aralık: ...Türkler Kafkas sınırında Rusları kovalıyor, çok sayıda esir ve ganimet ele geçirdiler. Donanmaları Karadeniz'de seyrediyorken savaş gemilerinden biri 5 zırhlı, 2 kruvazör ve 10 torpido gemisinden oluşan 17 gemilik Rus donanmasıyla karşılaştı. Onlarla savaşa girdi. “Radiszlov” isimli Rus zırhlı kruvazörünü başarıyla vurdu, “Oleg” ve “Athosz” mayın gemilerini ise batarıldı. Kaçan 2 Rus subay ve 30 denizci yakalandı.”⁴⁷

Sonuç

Döneminin önde gelen gazetelerinden biri olan Vasárnapi Ujság kuruluş prensibinde de yer aldığı üzere I. Dünya Savaşı'nda gerçekleşen olayları öncelikli olarak gazetecilikteki en etkili yöntem olan fotoğrafçılığı kullanarak vermiştir. Görsel malzemenin etkili bir biçimde kullanılmasıyla okuyucunun olaylara yönelik algısı güçlendirilmiştir.

Gazete bu önemli görsel malzemenin yanında “Savaş Günleri” adlı köşesinde I. Dünya Savaşı sırasında cephelerde geçen olayları kronolojik olarak sunmuştur. Ağırlıklı olarak cephelerde gerçekleşen başarıların yer aldığı bu kronoloji savaş sırasındaki çarpışma ve irili ufaklı çatışmaların gösterilmesi bakımından araştırmacılara önemli veriler sunmaktadır.

44 VU/1914/61/50: s.932-933, 13 Aralık 1914.

45 VU/1914/61/51: s.952-953, 20 Aralık 1914.

46 VU/ 1914/61/52: s.977, 27 Aralık 1914.

47 VU 1915/62/1: s.17-18, 3 Ocak 1915.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi ile birlikte Vasárnapi Ujság Türk-Macar tarihi bağlarını öne çıkarmış, bunu yaparken daha ziyade yakın dönem tarihini temel almıştır. Bilhassa Macar liderlerinin kaybettikleri özgürlük mücadelelerinin ardından Türk topraklarına sığınmalarıyla başlayan Mülteciler döneminin ve sonrasındaki Osmanlı-Rus mücadeleleri sırasındaki Türk-Macar toplumsal yakınlaşmasının okuyucuya hatırlatılmasıyla ittifakın dostluk temelleri güçlendirilmiştir. Gazete dönemin siyasi atmosferi ile paralel şekilde Balkanlar'da kendisini gösteren Rus tehlikesinin büyüklüğünü anlatırken, bunu Türk-Macar toplumsal ve siyasi yakınlaşmasındaki birleştirici unsur olarak göstermiştir.

Vasárnapi Ujság'da yer alan haberlerin incelenmesi sırasında sayfalarda yer alan bazı kitap tanıtım reklamlarının da oldukça dikkat çekici olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Osmanlı'nın savaşa girmesi ile birlikte gazete sayfalarında, Mülteciler döneminde II. Ferencz Rákoczi ile birlikte Tekirdağ'a yerleşen Kelemen Mikes'in *Türkiye Mektupları (Törökországi levelek)* adlı eserinin, Türklerle ilgili olumlu bir bakış açısında sahip olan Osmanlı-Macar tarihçisi Sándor Takáts'ın çalışmasının, hikaye ve romanlarında Türklerden sıkça bahseden Mór Jókai'nin eserlerinin tanıtımının yapıldığı görülmüştür (Bkz. Resim 16-17-18). Türklerle olan ittifakın edebiyat ve tarih bağı aracılığıyla halk üzerindeki etkisinin bu tanıtımlarla güçlendirilmeye çalışıldığı yahut bunların, Macar halkının Türklere karşı ilgisinin ittifakla birlikte artmasının bir sonucu olarak sayfalarda yer bulduğu düşünülmektedir.

Vasárnapi Ujság bu savaş döneminde içeriğini sadece savaş ve bununla bağlantılı hadiselerle sınırlamamış; seri halinde yayımlanan hikâye ve roman bölümlerinden modaya, sanat haberlerinden farklı coğrafyaların tanıtımına, tarihi olaylardan ülke içinde ve dışında gerçekleşen hadiseler kadar pek çok konuya sayfalarında yer vermiştir. Bu bakımdan bu dönemde Vasárnapi Ujság'ın bir cephe ya da savaş gazetesi özelliği taşımadığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada, I. Dünya Savaşı sırasında cephelerde gerçekleşen mücadelelerin kronolojik olarak detaylı bir biçimde anlatılması ve o dönemi tüm gerçekliğiyle yansıtan zengin bir görsel malzemeye sahip olması açısından Vasárnapi Ujság'ın araştırmacılar için oldukça değerli bir kaynak olduğu görülmüştür.

Kaynakça

I. Gazeteler

- Vasárnapi Ujság*, 1.evf. 1.sz., 5 Mart 1854. (http://epa.oszk.hu/00000/00030/00001/pdf/VU_1854_01_01_03_05.pdf)
- Vasárnapi Ujság*, 26.evf. 11.sz., 16 Mart 1879. <http://epa.oszk.hu/00000/00030/01306/pdf/01306.pdf>
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 27.sz., 5 Temmuz 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 28.sz., 12 Temmuz 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03164/pdf/VU_EPA00030_1914_28.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 33.sz., 16 Ağustos 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03169/pdf/VU_EPA00030_1914_33.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 34.sz., 23 Ağustos 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03170/pdf/VU_EPA00030_1914_34.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 35.sz., 30 Ağustos 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03171/pdf/VU_EPA00030_1914_35.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 37.sz., 13 Eylül 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03173/pdf/VU_EPA00030_1914_37.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 45.sz., 8 Kasım 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03181/pdf/VU_EPA00030_1914_45.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 46.sz., 15 Kasım 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03182/pdf/VU_EPA00030_1914_46.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 47.sz., 22 Kasım 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03183/pdf/VU_EPA00030_1914_47.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 48.sz., 29 Kasım 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03184/pdf/VU_EPA00030_1914_48.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 49.sz., 6 Aralık 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03185/pdf/VU_EPA00030_1914_49.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 50.sz., 13 Aralık 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03186/pdf/VU_EPA00030_1914_50.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 51.sz., 20 Aralık 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03187/pdf/VU_EPA00030_1914_51.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 52.sz., 27 Aralık 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03188/pdf/VU_EPA00030_1914_52.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 62.evf. 1.sz., 3 Ocak 1915. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03189/pdf/VU_EPA00030_1915_01.pdf
- Vasárnapi Ujság*, 68.evf. 24.sz., 25 Aralık 1921. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03475/pdf/VU_EPA00030_1921_24.pdf

II. Kitaplar

Buszinkay, Géza, *Kis magyar sajtó történet*, Budapest 1993.

Kemény, Györy. *Magyarország Időszaki Sajtója 1911-től 1920-ig*, A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára, Budapest, 1942. (http://mek.oszk.hu/11700/11792/pdf/11792_1.pdf).

- Lukács József, *A magyar katonai hírlapok és folyóiratok bibliográfiája II. Rákóczi Ferentől napjainkig (1705-1941)*, Budapest, 1942.
- Orosz, Noémi, *Vasárnapi Ujság Története (1854-1922)*. Tmv: Dr. Miklós Berényi, Debreceni Egyetem Informatikai Kar, Debrecen 2009 (Tez çalışması). (<https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle>)
- Süld, Erzsébet, *Magyar Hírmondó, az első magyar nyelvű újság rövid története és repertórumának webs alkalmazása*, Budapest 1999.
- Szilágyiné Gálos, Ildiko, *A magyar nyelvű sajtó kialakulása, A Magyar Hírmondó és Rát Máttyás tevékenysége*, Szegedi Tudomány Egyetem Média Intézete, Szeged 2005.

III. Makaleler

- Çolak, Melek, “Macar Kaynaklarına Göre Gyula Andrassy ve Osmanlı-Macar İlişkileri (1875-1878)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, cilt: XXVI, sayı:1, Temmuz 2011, s.51-65.
- Güngörmüş, Naciye, “Mór Jókai ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme”, *Gündoğan Edebiyat*, cilt 4, sayı 14, s.63-72, Ankara, 1997.
- Karadoğan, Umur C. “XIX. Yüzyıl Avrupası’nda Yaşanan İhtilal Hareketleri ve Bu Hareketlerin Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti’ne Etkileri”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:35, Mart-Nisan 2013, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, Celalabat, Kırgızistan. (<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867856.pdf>)
- Nazır, Bayram, “II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı-Macar Dostluk İlişkileri”, *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*,43, Erzurum 2010, s.309-317.
- Özkan, Ayşe, “I. Dünya Savaşı’nda Sırbistan’ın Müslümanlara Karşı Tutumu”, *Gazi Akademik Bakış*, cilt:7, sayı:14, Ankara 2014, s 49-70.
- Varagya, Szilva, “Magyar Hírmondó, az első magyar nyelvű idöszaki lap”, *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 7.évf. 2.sz. s.131-143, Somorja 2005.

Ekler

I. Tablolar

Tablo-1 Günlük yayım yapan gazeteler/bültenler:⁴⁸

	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Budapeşte:	34	32	34	31	29	27	29	29	39	19
Taşra:	108	113	116	112	103	101	96	94	114	81
Birlikte:	142	145	150	143	132	128	125	123	152	100

Tablo-2 Haftalık yayım yapan gazeteler/bültenler:⁴⁹

	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Budapeşte:	39	37	39	35	26	26	28	31	53	32
Taşra:	494	487	454	316	316	279	262	225	197	128
Toplam:	533	524	493	351	342	305	290	256	250	160

Tablo-3 Mecmua/bülten sayıları:⁵⁰

	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Macaristan	1397	1436	1411	1404	1099	1084	1063	1016	818	652
Budapeşte	886	931	909	899	719	701	702	693	627	457

48 Kemény, Györy. *Magyarország Időszaki Sajtója 1911-től 1920-ig*, A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára, Budapest, 1942, s: 10.

49 Kemény, 1942: 14.

50 Kemény, 1942: 18.

II. Resimler

Resim-1 Veliht Franz Ferdinand ve eşi SophieHohenberg.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914.
http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf

Resim-2 Franz Ferdinand ve eşi, çocukları Prens Ernest, Prens Maximilian ve Prenses Sophie ile birlikte.

Kaynak: : *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914.
http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf

Resim-3 Yeni Veliht Franz Joseph ve eşi Prenses Zita çocuklarıyla.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf

Resim-4 Béla Juskó'nun Bosna/Hersek ve Saraybosna çizimleri.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914. *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 35.sz, 30 Ağustos

1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03171/pdf/VU_EPA00030_1914_35.pdf

Resim-5 ilk suikast girişimcisi Cabrinovics'in (-X ile işaretli) polis merkezine götürülme anı.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914.
http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf

Resim-6 Veliacht Ferdinand ve eşi belediye binasını ziyaretlerinden sonra arabalarına ilerliyorlar. Suikasttan birkaç dakika önce.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914.
http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf

Resim-7 Suikastı gerçekleştiren Princip'in yakalanma anı.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 27.sz, 5 Temmuz 1914.
http://epa.oszk.hu/00000/00030/03163/pdf/VU_EPA00030_1914_27.pdf

Resim -8 Veliht ve eşinin Piazza Grande'deki cenaze töreni.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 28.sz, 12 Temmuz 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03164/pdf/VU_EPA00030_1914_28.pdf

Resim-9 Veliht çiftin geride kalan çocukları Artstetten'deki cenaze törenine katılmak üzere Westrahhof'a doğru arabayla giderlerken.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 28.sz, 12 Temmuz 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03164/pdf/VU_EPA00030_1914_28.pdf

Resim-10 Macar askerlerini taşıyan trenin savaş alanına hareketi.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 34.sz, 23 Ağustos 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03170/pdf/VU_EPA00030_1914_34.pdf

Resim-11 Alman askerlerinin savaş meydanına hareketi.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 35.sz, 30 Ağustos 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03171/pdf/VU_EPA00030_1914_35.pdf

Resim-12 Kadınlar, Augustta yardım derneği yararına mücevherlerini verip bunların yerine demir takılar alırlarken.

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 34.sz, 23 Ağustos 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03170/pdf/VU_EPA00030_1914_34.pdf

Resim- 13 Macarların elindeki Rus esirler

Kaynak: *Vasárnapi Újság*, 61.evf. 37.sz, 13 Eylül 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03173/pdf/VU_EPA00030_1914_37.pdf

Resim-14/15 Savaş sırasında yaralı arkadaşlarını taşıyan askerler ve yaralıları taşımak için kullanılan atlı araba.

Kaynak: *Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 49.sz, 6 Aralık 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03185/pdf/VU_EPA00030_1914_49.pdf

Resim-16 Türklerle ilgili konuları temel alan edebi ürünler ve çalışmaların tanıtımı. Sırasıyla: Miksa Kelemen'in *Türkiye Mektupları (Törökországi Levelek)* adlı eseri, aynı resimde yan kısımda *Történelem Háború Világpolitika* başlığının altında tavsiye edilen güncel okumaların arasında Takáts Sándor'un *A török bajviadalok* adlı çalışması.

Kaynak: *Vasárnapi Ujság*, 61.evf. 49.sz, 6 Aralık 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03185/pdf/VU_EPA00030_1914_49.pdf

Vasárnapi Ujság, 61.evf. 47.sz, 22 Kasım 1914.

http://epa.oszk.hu/00000/00030/03183/pdf/VU_EPA00030_1914_47.pdf

VASÁRNAPI UJSÁG. 47. évf. 1914. é. 49. sz. 1914.

Jókai Mór munkái

Népszerű kiadás		Egy-egy száma I. sorozás	
1. A vitézségek	26-28. Népszerű kiadás	26-28. Népszerű kiadás	26-28. Népszerű kiadás
2. Farkasok és...	29-31. Népszerű kiadás	29-31. Népszerű kiadás	29-31. Népszerű kiadás
3. Kálmán király	32-34. Népszerű kiadás	32-34. Népszerű kiadás	32-34. Népszerű kiadás
4. Farkasok és...	35-37. Népszerű kiadás	35-37. Népszerű kiadás	35-37. Népszerű kiadás
5. Tízéves György	38-40. Népszerű kiadás	38-40. Népszerű kiadás	38-40. Népszerű kiadás
6. Tízéves György	41-43. Népszerű kiadás	41-43. Népszerű kiadás	41-43. Népszerű kiadás
7. A Magyarok	44-46. Népszerű kiadás	44-46. Népszerű kiadás	44-46. Népszerű kiadás
8. A Magyarok	47-49. Népszerű kiadás	47-49. Népszerű kiadás	47-49. Népszerű kiadás
9. A Magyarok	50-52. Népszerű kiadás	50-52. Népszerű kiadás	50-52. Népszerű kiadás
10. A Magyarok	53-55. Népszerű kiadás	53-55. Népszerű kiadás	53-55. Népszerű kiadás
11. A Magyarok	56-58. Népszerű kiadás	56-58. Népszerű kiadás	56-58. Népszerű kiadás
12. A Magyarok	59-61. Népszerű kiadás	59-61. Népszerű kiadás	59-61. Népszerű kiadás
13. A Magyarok	62-64. Népszerű kiadás	62-64. Népszerű kiadás	62-64. Népszerű kiadás
14. A Magyarok	65-67. Népszerű kiadás	65-67. Népszerű kiadás	65-67. Népszerű kiadás
15. A Magyarok	68-70. Népszerű kiadás	68-70. Népszerű kiadás	68-70. Népszerű kiadás
16. A Magyarok	71-73. Népszerű kiadás	71-73. Népszerű kiadás	71-73. Népszerű kiadás
17. A Magyarok	74-76. Népszerű kiadás	74-76. Népszerű kiadás	74-76. Népszerű kiadás
18. A Magyarok	77-79. Népszerű kiadás	77-79. Népszerű kiadás	77-79. Népszerű kiadás
19. A Magyarok	80-82. Népszerű kiadás	80-82. Népszerű kiadás	80-82. Népszerű kiadás
20. A Magyarok	83-85. Népszerű kiadás	83-85. Népszerű kiadás	83-85. Népszerű kiadás
21. A Magyarok	86-88. Népszerű kiadás	86-88. Népszerű kiadás	86-88. Népszerű kiadás
22. A Magyarok	89-91. Népszerű kiadás	89-91. Népszerű kiadás	89-91. Népszerű kiadás
23. A Magyarok	92-94. Népszerű kiadás	92-94. Népszerű kiadás	92-94. Népszerű kiadás
24. A Magyarok	95-97. Népszerű kiadás	95-97. Népszerű kiadás	95-97. Népszerű kiadás
25. A Magyarok	98-100. Népszerű kiadás	98-100. Népszerű kiadás	98-100. Népszerű kiadás

Egy-egy kiadás megnevezése:
Lásd R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál.
Budapest, VI. Andrássy-út 21. szám.

1. könyvvel **Rákosi Viktor ifjúsági könyvei**

KISBURGOZDTÓL VATERLÓIG
Regény Napóleon idejéből
Bár Dániel rajzokkal Ára kötet 6 K

IKÉNEK
Két német Ára kötet 6 K

OGLAN BÉG KINCSE
Regény a 1808. évi háború idejéből
Működés Béla rajzokkal Ára kötet 6 K és 60.

LELA
Német Ára kötet 6 K

KEKOLMI MÁRIA
Történelmi regény az 1808. évi háború idejéből
Működés Béla rajzokkal Ára kötet 6 K és 60.

A BÉCSI DIÁKOK
Regény az 1808. évi háború idejéből
Működés Béla rajzokkal Ára kötet 6 K és 60.

EGY TUTAJ TÖRTÉNETE
Hagyományos regény
Gergely Imre rajzokkal Ára kötet 4 K és 60.

A CSÁSZÁROK SIRJAI
Történelmi regény az 1808. évi háború idejéből
Lind Lajos rajzokkal Ára kötet 4 K és 60.

Megrendelhetők:
kereskedése (Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál
ágy-út 21. és minden hazai könyvkereskedésben.

Resim-17/18 Jókai Mór'un *Yeniçerilerin Son Günleri (Janicsárok végnapjai), Gülbeyaz (Fehér-rózsá)* gibi Türkleri konu alan eserlerinin de gösterildiği tanıtım ve sağda Türk hakimiyet dönemi ile ilgili *Oglan Bég Kincse (Oglan Bey'in Hazinesi)* adlı roman takdimi.

Kaynak: *Vasárnapi Ujság*, 61. evf. 47. sz., 22 Kasım 1914. *Vasárnapi Ujság*, 61. evf. 47. sz., 22 Kasım 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03183/pdf/VU_EPA00030_1914_47.pdf / *Vasárnapi Ujság*, 61. evf. 49. sz., 6 Aralık 1914. http://epa.oszk.hu/00000/00030/03185/pdf/VU_EPA00030_1914_49.pdf